

Väkivallan markkinat: tähtäimessä asekauppa ja pienaseet

Maailmassa kuolee keskimäärin joka minuutti ihminen aseellisen väkivallan seurauksena. Joka vuosi yli puoli miljoonaa ihmistä kuolee aseellisen väkivallan ja konfliktien seurauksena. Ainakin 60 % ihmisoikeusloukkauksissa käytetään pien- tai kevytasetta. Aseellinen väkivalta heikentää olennaisesti kestävästä kehitystä ja estää vuosituhattavotteiden toteutumista, koska se synnyttää epävakautta ja köyhyyttä. Alikehitys, epävakaus, hauraat valtiot, kriisit ja sota liittyvät kiinteästi toisiinsa.

Aseita käytetään suoraan ihmisoikeusrikkomuksiin. Esimerkiksi Pakistanissa talebanit ampuivat tahallisesti 14-vuotiasta ihmisoikeusaktivistia kaulaan lokakuussa 2012, vain siksi, että tyttö kampanjoi tyttöjen koulutuksen ja oikeuksien puolesta. Kun aseita kaupataan, emme voi koskaan olla täysin varmoja siitä, että aseet päätyvät tarkoitettuun kohteeseensa tai ettei niitä käytettäisi ihmisoikeusrikkomuksiin tai kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vastaisesti. Nykyisellään asekauppa on monimutkaista ja fragmentoitunutta ja siihen liittyy paljon laittomuuksia. Asevienti ja puolustusmenot onkin luokiteltu Britannian Transparency Internationalin 2002 Bribe Payers Indexissä maailman korruptoituneimmaksi bisnessektoriksi.

Vaikka monet valtiot ovat laatineet asevientirajoituksia maihin, joissa niitä käytetään ihmisoikeusrikkomuksiin tai maan omia kansalaisia vastaan tai konfliktialueille, vienti silti jatkuu. Asekauppa on kansainvälisesti yleisesti hyväksyttyä siihen liittyvistä epäeettisistä vaikutuksista huolimatta, mikä vähentää halukkuutta puuttua asekauppaan ja aseelliseen väkivaltaan liittyviin ihmisoikeusrikkomuksiin tai näitä rikkomuksia tekevien diktatuurien toimiin. (*The Gothenburg Process*, s. 17–18).

Aseellisen väkivallan yhteys kestävään kehitykseen

Yli 1,5 miljardia ihmistä elää valtioissa, jotka kärsivät väkivaltaisista konflikteista tai jatkuvasta poliittisesta ja rikollisesta väkivallasta, joka aiheuttaa mittaamatonta inhimillistä kärsimystä, hätää ja turvattomuutta. Samalla kehitys tyrehtyy ja kehityksen kannalta vaikeimmassa tilanteessa ovatkin konflikteista kärsivät hauraat valtiot, joiden erityistarpeiden selvittämiseen Suomi on sitoutunut. Hauraat valtiot eivät pysty tuottamaan turvallisuutta, hyvinvointia tai ylläpitämään instituutioidensa arvo- tai määräysvaltaa. Hyvin usein rikollinen väkivalta myös syö pohjaa sellaisilta rauhanprosesseilta, jotka ovat saaneet poliittisen väkivallan loppumaan. (Suomen kehityspoliittinen ohjelma, s. 5-9, 30).

Aseellisen väkivallan läsnäolo yhteiskunnassa kieli usein valtion epäonnistumisesta turvallisuuden takaajana, oikeusvaltion toimimattomuudesta ja tehokkaiden konfliktin ennaltaehkäisymenetelmien puuttumisesta. Sosiaalinen, poliittinen ja taloudellinen epätasaarvo, vähemmistöjen systemaattinen syrjintä, väkivallan läsnäolo yhteiskunnassa ja sen huono esimerkki nuorille (esim. väkivaltaisten jengien läsnäolo ja väkivaltaiset maskuliiniset identiteetit, joita ihailaan), perheiden hajoaminen, alhaiset koulutusmahdollisuudet, epätoivoiset elämäntilanteet ja tulevaisuuden mahdollisuuksien puuttuminen, pitkäkestoinen työttömyys, taloudelliset huolet ja talouden ailahtelu, köyhyys, resurssien vähäisyys ja niistä kilpaileminen sekä valtion hallinnon heikko suorituskyky ovat kaikki indikaattoreita, jotka voivat johtaa aseelliseen väkivaltaan.

Väkivaltaisissa yhteenotoissa tuhoutuu infrastruktuuria, sosiaalista ja taloudellista pääomaa, monen henkilökohtaista omaisuutta, julkisten palveluiden saatavuus heikkenee, investoinnit laskevat ja yhä enemmän valtion varallisuutta käytetään turvallisuuspalveluihin. Monet kärsivät väkivaltatilanteisiin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta ja perheet hajoavat. Miljoonat vammautuvat vuosittain vakavasti tai traumatisoituvat pysyvästi. Vuoden 2010 loppuun mennessä maailmassa oli n. 43 miljoonaa pakolaista, jotka olivat joutuneet pakenemaan aseellisten konfliktien, vainon ja väkivallan alta. Sen lisäksi maailmassa on kymmeniä tuhansia lapsisotilaita, jotka taistelevat aseellisissa joukoissa. On havaittu, että lapsiin kohdistuva väkivalta lisääntyy räjähdysmäisesti yhteiskunnissa, joissa aseita on paljon saatavilla. Näissä tilanteissa syntyy helposti rankaisemattomuuden ja turvattomuuden ilmapiiri.

Maat, joissa aseellinen väkivalta on yleistä, pärjäävät huonosti vuosittain tavoitteiden saavuttamisessa. Aseellisen väkivallan seuraukset heikentävät kehitystavoitteiden toteutumista. Alueen resurssit suunnataan muualle kuin inhimillisen kehityksen tavoitteisiin ja köyhyys lisääntyy. Monet kuolevat ennen aikaisesta, suurempi joukko joutuu pakenemaan kodeistaan ja jää ilman ruokaturvaa, vettä ja terveydenhuoltoa. Seurauksena on suuri joukko pakolaisia. Kuolleista suuri osa on nuoria miehiä, jotka olisivat yhteiskunnallisesti tärkeä resurssi. Nuoret miehet voivat kokea osallisuuden aseellisessa ryhmässä mielekkäänä ryhmän motiivista riippumatta silloin, kun osallisuus tarjoaa elinkeinon ja sosiaalista arvostusta tai hyväksyntää. Tällöin maan taloudellisesti sosiaalinen tappio on merkittävä ja taloudellinen kasvu estyy. Erityisesti köyhät ja haavoittuvaisimmassa asemassa olevat kärsivät väkivallan seurauksista eniten. Taloudellisesti aseellinen väkivalta kuluttaa valtion varoja huomattavia määriä, jolloin positiivinen talouskehitys jää alhaiseksi. Puhumattakaan siitä, että väkivallan seurauksena tuhoutuu paljon omaisuutta, investoinnit karkaavat maasta muualle ja kuluttavat tietotaitoa, kun väestö pakenee muualle.

Hauraat valtiot heikkenevät aseellisen väkivallan seurauksena entisestään. Pahimmissa tilanteissa väkivalta eskaloituu laajamittaiseksi konfliktiksi, joka saattaa vuotaa valtion rajojen yli sissiryhmien mukana alueelliseksi konfliktiksi. Poliittisen vakauden romahtaessa oikeusvaltiokin romahtaa. Monissa tilanteissa raja poliittisen ja taloudellisen väkivallan välillä hämärtyy ja syntyy taloudellisesti motivoituneita konflikteja.

Aseellinen väkivalta luo myös otollista maaperää rikollisuudelle. Kansainväliset järjestäytyneen rikollisen muodot, huumekauppiat ja jengit ja valtion ulkopuoliset aseistautuneet ryhmät ylläpitävät väkivallan kulttuuria. Yleinen levottomuus luo ympäristön väkivallalle ja rikollisuudelle, johon usein liittyy huumekauppaa, arvokkaiden mineraalien ja timanttien kauppaa ja laitonta asekauppaa. Väkivallan läsnäolo yhteiskunnassa synnyttää helposti rankaisemattomuuden ilmapiirin ja omankäden oikeus kasvaa. Väkivallan eri muodot liittyvät toisiinsa ja vahvistavat toisiaan.

Naisiin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan määrä on huomattavan korkea konfliktialueilla. Väkivalta liittyy usein tiukassa istuviin epätasa-arvoisiin sosiokulttuurisiin normeihin ja rakenteelliseen epätasa-arvoon naisten ja miesten välillä. Sukupuoli-identiteetit muuttuvat aseellisen väkivallan seurauksena, jolloin naisia ja lapsia aletaan suojella väkivallan kulttuurin avulla. Useat naiset ja tytöt jäävät yksin vastuuseen perheistään ja kodeistaan kuolleisuustilastojen noustessa ja näiden perheiden usein vaipuessa sukupolvien yli jatkuvaan köyhyyteen.

Aseellinen väkivalta on yleensä seurausta kestäväen kehityksen epäonnistumisesta tai alhaisista kehitysstandardeista, kuten hauraista valtioista, heikoista valtion instituutioista, valtion kyvyttömyydestä turvata kansalaistensa turvallisuus, vähemmistöjen syrjinnästä, sukupuolten epätasa-arvosta, huonoista koulutusmahdollisuuksista, työttömyydestä, järjestäytyneestä rikollisuudesta, harmaasta taloudesta ja huumeiden, alkoholin ja aseiden helpposta saatavuudesta. Konfliktien jälkeisissä yhteiskunnissa merkittävä osa yhteiskunnan varoista menee konfliktista toipumiseen ja sekä henkisesti että fyysisesti haavoittuneiden hoitamiseen.

Pienaseet

Konfliktiriskiä lisää pienaseiden helppo ja liiallinen saatavuus, se vaikuttaa konfliktien väkivaltaisuuteen ja kuolleisuuslukuihin ja pidentää konfliktien kestoja. Kun syntyy turvattomuuden ilmapiiri, aseiden kysyntä lisääntyy. Pienaseita on runsaasti saatavilla ja niitä on helppo käyttää. Niitä käytetään laajalti valtioiden sisäisissä konflikteissa, sisällissodissa, terroristissa hyökkäyksissä ja rikollisessa toiminnassa. Pienaseiden holtiton käyttö liittyy laajempaan kirjoon ihmisoikeusrikkomuksia kuin minkään muun aseryhmän käyttö: surmia, vammauttamisia, raiskauksia ja muita seksuaalirikoksia, henkilöiden katoamisia ja kaappauksia, kiduttamisia ja lasten pakkovärväämistä aseellisiin ryhmiin.

Konfliktien taakka kohdistuu enenevässä määrin siviiliväestöön, kuten lapsiin ja myös viranomaisiin, humanitaarisiin tai rauhanrakentamiseen osallistuviin työntekijöihin kentällä. On arvioitu, että vuosittain puoli miljoonaa ihmistä saa surmansa pienaseen luodista. Sitoutuneella työllä on kuitenkin saavutettu tuloksia, joilla aseellinen väkivalta on vähentynyt.

Pienaseiden negatiivinen vaikutus turvallisuudelle, ihmisoikeuksille ja sosiaaliselle ja taloudelliselle kehitykselle on ilmeistä etenkin konfliktialueilla. Suomen kehityspoliittisen ohjelman mukaan ”Suomi edistää ihmisoikeuksia, demokratiaa ja vastuullista yhteiskuntaa mm. osallistamalla kansallisiin ja kansainvälisiin hankkeisiin pienaseiden laittoman leviämisen estämiseksi ja aseiden säätelemättömän kaupan torjumiseksi” (s. 31).

Rajat aseellisten konfliktien, rikollisuuden, ja poliittisen ja taloudellisen väkivallan välillä ovat hämärtyneet. Kehitysyhteistyössä ja rauhantyössä on priorisoitava pienaseiden kontrollointia ja aseellisen väkivallan vähentämistä, jotta työ voi olla onnistunutta. Tärkeää on puuttua aseiden kysyntään ja vahvistaa turvallisuussektoria riittävästi väkivallan kitkemiseksi.

Asekauppa

Samalla kun aseelliset konfliktit tuhoavat ihmiselämää, maailman sotilasmenot kasvoivat vuosien 2009–2010 välillä 1 531 miljardista dollarista 1 630 miljardiin dollariin. Suurimmat viejamaat ovat Yhdysvallat, Venäjä, Saksa, Ranska ja Britannia. Suomesta on viety aseita mm. Meksikoon, jossa käydään konflikteja paikallisviranomaisten ja alkuperäiskansojen välillä ja huumeisiin liittyvää väkivaltaa on paljon. Kaikki asekauppa lisää sotilaallista mahtia ja näin ollen sen kykyä hyökätä jopa maan hallitusta vastaan tai kohdistaa hallitukseen painostusta.

Suomalaisten varoja on sijoitettu ydinaseita valmistaviin yhtiöihin. Näitä sijoituksia ovat tehneet eläkevakuutuslaitokset, pankit, eräät ay-liitot ja ev.-lut. kirkon eläkerahasto. Rahastoihin tehtävät sijoitukset päätyvät varainhoitajien sijoitettaviksi, sijoitusseulojille ja

konsulteille, jotka hajasijoittavat pääomaa. Tällöin sijoittaja itse ei tiedä eikä voi vaikuttaa sijoitettaviin kohteisiin. EU:n jäsenvaltiot ovat laatineet yhteisen kannan sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvomiseksi. Kanta sisältää kahdeksan kriteeriä, joiden perusteella vientilupia myönnetään. Kriteereissä huomioidaan kansallisten velvoitteiden täyttäminen, ihmisoikeuksien ja humanitaarisen oikeuden kunnioitus, maassa mahdollisesti oleva konflikti, rauhan ja vakauden suojeleminen, vastaanottajan ystävällisyyttä, vaara tarvikkeiden päätyminen väärälle kohteelle tai jälleenmyyntiin sekä vastaanottajan valmius käyttää tarvikkeita vain oikeutettuun puolustustarpeeseen. Kuitenkin Suomestakin viedään aseita kohteisiin, joissa nämä kaikki kriteerit eivät täyty, mm. Balkanille, Egyptiin, Nepaliin ja Saudi-Arabiaan. (*Suomen Asevientä 2010*, SaferGlobe)

Aseteollisuus ja asekauppa ovat globalisoituneet, samalla niiden valvonta vaatii globaalia lähestymistapaa. Asekaupan kontrollointi ja läpinäkyvyys ovat heikolla tasolla ja harmaat sekä pimeät asemarkkinat ovat yleisiä. Jopa banaanikauppa on asekauppaa säädellympää.

Jokaisella valtiolla tulisi olla kontrolli siitä, mitä sen rajojen sisäpuolella tuotetaan ja mihin nämä tuotteet myydään. Asekaupan valvonnassa on huomattavia ongelmia ja kansainvälisistä sitoumuksista huolimatta konfliktialueille myydään aseita ja aseiden osia. Kun aseet myydään osina, niiden valvonta on vaikeaa. Ongelmana on, että n. 90 % pimeillä markkinoilla myydyistä aseista on alun perin myyty laillisesti, mutta päätynyt laittomiin käsiin, kun kauppaa on ketjutettu. Valtiot käyttävät pimeitä markkinoita hyväkseen, kun halutaan tavoitella kansallista voittoa joutumatta kansainvälisen yhteisön kyselyn kohteeksi. Maailman rikkaimmat valtiot ovat suurimpia asetuottajia, G8-maista seitsemän lukeutuvat maailman suurimpiin aseviejiin ja ne tuottavat 74 % maailman aseista.

Usein valtioilla ja aseeteollisuudella on erityisellä tavalla linkittyneet suhteet: valtiot eivät vain kontrolloi aseiden myyntiä vaan käyttävät poliittisista syistä suuria summia asekaupan edistämiseksi. Kehitysmaissa investoinnit aseeteollisuuteen tehdään yleensä elämää säästävien investointien kustannuksella. Vuonna 2009 maailmassa käytettiin 15 kertaa enemmän rahaa sotilaskuluihin ja asekauppaan kuin mitä käytettiin kehitysyhteistyöhön.

Turvallisuus Suomen kehityspoliittisessa ohjelmassa

”Kehitystä ei tapahdu ilman turvallisuutta eikä turvallisuus lisääny ilman kehitystä” todetaan kehityspoliittisessa ohjelmassa. (s. 29). ”Suomen ihmisoikeusperustaisen kehityspoliitiikan tavoitteena on kansainvälisen vakauden, turvallisuuden, rauhan, oikeudenmukaisuuden ja kestävä kehityksen vahvistaminen sekä oikeusvaltion, demokratian ja ihmisoikeuksien edistäminen”; kaikki aihealueita, joita sääntelemättömään asekauppa ja pienaseiden holtiton käyttö tavalla tai toisella murentavat (s.5). Turvallisuuden parantumisen ja kehityksen edellytys on, että yhteiskunta toimii vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti, myös suhteessa aseisiin. (s.13). Kriisinhallinta ja asekontrolli ovatkin keskeinen osa kokonaisvaltaista turvallisuutta.

Kokonaisvaltaiseen turvallisuuteen kuuluu yhteistyö kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun, diplomatian sekä sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan kesken, siten että humanitaarinen apu säilyy puolueettomana. Kehitysyhteistyötä voidaan lisätä alueilla, joilla tuetaan rauhanvälitys-, rauhanturva- ja kriisinhallintatehtäviä. Aseelliseen väkivaltaan ja siihen liittyviin ihmisoikeusrikkomuksiin on syytä puuttua, koska Suomen kehityspoliittisen ohjelman mukaan ”Konflikteihin liittyviä ihmisoikeusloukkauksia on ehkäistävä ja erityisesti on torjuttava kaikkein vakavimpiin kansainvälisiin rikoksiin kuten joukkotuhontaan, ihmisyyttä vastaan kohdistuviin rikoksiin ja sotarikoksiin liittyvää rankaisemattomuutta” (s. 30).

Köyhyyttä ei voi vähentää eikä kestäväää kehitystä saavuttaa, jos valtiot eivät pysty vastaamaan perustehtävistään, kuten turvallisuudesta, oikeusvaltioperiaatteen noudattamisesta ja verotulojen keräämisestä ja kanavoimisesta peruspalveluihin ja työllisyyteen. Busanin kokouksessa 2011 päätettiin sitoutua hauraiden valtioiden kehityksen parantamiseen keskittämällä kansainvälistä tukea hauraiden valtioiden turvallisuuden ja valtion sekä kansalaisyhteiskunnan luottamuksen parantamiseen. Tärkeitä toimia tässä ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten parantaminen mm. yksilöitä ja yhteisöjä tukemalla. (Suomen kehityspoliittinen ohjelma, s. 30)

Mitä voidaan tehdä?

Valtioilla on velvollisuus ottaa vastuu alueensa turvallisuudesta oikeusvaltioperiaatetta kunnioittaen. Samalla tulisi taata, etteivät yksityisessä omistuksessa olevat pienaseet päädy laittomaan käyttöön. Tärkeää on huomata, miten häilyvä raja on itsepuolustuksen ja laittoman väkivallan välillä. Ongelmana on, että pienaseita päätyy laittomasti myyntiin, niitä varastetaan, niitä katoaa ja myydään edelleen. Aseen elinkaari on pitkä, tänä aikana sen kulkua on vaikea seurata.

Pelkkä ennaltaehkäisevä rauhantyö ei riitä väkivallan muotojen kohtaamiseksi. Kiusaus ratkaista konflikti aseiden avulla ennemmin kuin dialogin, yhdessä löydettyjen poliittisten ratkaisujen ja sovinnon kautta, ei välttämättä ole hedelmällinen. Aseelliseen väkivaltaan liittyvien ongelmiin tarttumiseksi on tärkeää yhdistää ennaltaehkäisevä työ rauhanrakentamiseen.

Aseellinen väkivalta on alikehittymisen syy ja sen seurausta. Monet valtiot ovat jääneet konfliktiloukkuihin. Moni maailman köyhimmistä valtioista ovat saaneet konflikteista osansa tai ovat niistä toipumassa. Näissä maissa valtioiden varoista huomattava osa menee turvallisuuden ja järjestyksen valvontaan liittyviin kuluihin, mikä on pois sosiaalisista hankkeista. Konfliktien jälkeisissä tilanteissa konfliktien perintönä elävä väkivallan korkea tilastollisuus on jatkuva este jälleenrakennustyölle, rauhalle ja turvallisuudelle. Toisaalta väkivaltaa esiintyy myös kehittyneillä alueilla, kuten Suomessa kouluampumisten muodossa.

Aseellinen väkivalta, sääntelemätön asekauppa ja pienaseet täytyy ottaa huomioon, kun puhutaan kestävään kehityksen eri osa-alueista: ihmisoikeuksien edistämisestä, rauhanturvaamisesta, ruoka-avun perille saattamisesta, terveydenhuollon parantamisesta, sukupuolten välisen tasa-arvon tukemisesta, alueiden turvallisuudesta, pakolaisten suojelemisesta, tai rikollisuuden ja terrorismin vastaisesta työstä. Hallitsematon ja laiton asekauppa on uhka alueelliselle turvallisuudelle ja rauhanrakennustyölle. Tärkeää on yhdistää perinteiset asekontrollikeinot uuteen integroituun lähtökohtaan, joka yhdistää

aseiden kysynnän, paikallisen turvallisuussektorin ja valtion voimavarat väkivallan ehkäisemiseen ja kitkemiseen. Samalla tulisi kehittää keinoja aseellisten ryhmien kuriin saamiseksi, jotta he oppisivat noudattamaan kansainvälisiä normeja.

Kyseessä on monitahoinen ongelma, jonka syistä ja seurauksista tarvitaan lisää tietoa, ja jonka ratkaisemiseksi tarvitaan monitasoinen lähestymistapa. Tarvitaan myös yhteistyötä rajavartiolaitosten kesken ja kansallisten instituutioiden kanssa.

Hyviä keinoja vaikuttaa aseellisen väkivallan ehkäisemiseen ja väkivallasta toipuvien valtioiden jälleenrakentamiseen ovat kehitysyhteistyöhankkeet, ihmisoikeuksien edistäminen, oikeusvaltioperiaatteen vahvistaminen, kansallisen poliisin vahvistaminen, perheyhteyden tukeminen, työllisyyden ja taloudellisten kuten yrittäjien mahdollisuuksien lisääminen ja kestävien väkivallalle vaihtoehtoisten elinkeinojen kehittäminen, ihmisten epätoivoon tarttuminen, nuorten mahdollisuuksien lisääminen yhteiskunnissa, sosiaalisten instituutioiden tukeminen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden lisääminen, yhteisöjen turvallisuuden parantaminen, osallisuuden ja yhteiskunnallisen osallistumisen tukeminen ja sosiaalisten palveluiden lisääminen. On myös syytä ottaa aseelliset ryhmät mukaan dialogiprosesseihin oppimaan humanitaarisesta oikeudesta. Prosessin myötä jotkut aseelliset ryhmät ovatkin tehneet rauhaan tähtääviä sitoumuksia.

Tärkeää on laittomaan asekauppaan ja aseiden leviämiseen tarttuminen, aseistariisuminen, demobilisaatio, entisten taistelijoiden ja väkivaltaisuuksiin osallistuneiden saattaminen osaksi yhteiskuntaa, jälleenrakennus, integraatio-ohjelmat ja naisten osallisuuden takaaminen rauhanprosesseissa. Naiset, jotka ovat kokeneet väkivaltaa, voivat toimia yhteiskunnissa muutoksen agentteina ja osallistua tehokkaasti aseistariisuntaan ja muuhun rauhantyöhön omissa yhteisöissään.

Pidemmän päälle täytyy kiinnittää huomiota turvallisuussektorin uudistamiseen, valtion turvallisuuspalveluiden luotettavuuteen ja konfliktin ratkaisukeinojen rakentamiseen paikallisten yhteisöjen keskuuteen. Olennaista on tukea myös vapaaehtoisia ja ennaltaehkäiseviä ohjelmia, jotka puuttuvat rakenteelliseen ja kyseiselle yhteiskunnalle tyypillisiin väkivallan muotoihin ja riskeihin sekä vahvistavat kansalaisyhteiskunnan keinoja toimia väkivaltaa vastaan.

Asekauppa on saatettava vastuulliseksi

Avainasemassa aseelliseen väkivaltaan puuttumisessa ja siihen liittyvien kehitysongelmien ratkaisemisessa on asekaupan kansainvälinen sääntely. Kaikenkattavaa lähestymistapaa tarvitaan, jossa otetaan huomioon eri vaiheet aseiden tuotannosta niiden myyntiin, varastointiin, mahdollisuuksiin koota vanhoista osista uusia aseita ja aseiden käyttöön.

Pienaseista ei ole olemassa kattavaa tilastoa ja niiden lukumäärä maailmalla on tuntematon ja asekaupan läpinäkyvyys on heikkoa. Vanhoja ja ylijäämäisiä aseita myydään edullisesti toisiin maihin tai annetaan pois. Erityisesti aseiden ja ammusten varastoinnin turvallisuuteen liittyviä lakeja tulisi vahvistaa ja valvoa. Aselakien tulee velvoittaa kaikkia aseellisia ryhmiä, kuten kansainvälinen humanitaarinen oikeus tekee.

Ei myöskään tule unohtaa aseiden rekisteröinnin ja jäljittämisen tärkeyttä. Rekisteröimättömiä aseita on vaikea jäljittää ja ne päätyvät pitkän elinkaarensa aikana helposti vääriin käsiin. Aseiden tuotanto, aseiden käyttö, asekauppa ja kansalliset

aselainsäädännöt tulisi saattaa sääntöjen alaisiksi, läpinäkyviksi ja seurattavaksi. Aseet tulisi myös merkitä ja rekisteröidä niin, että niiden kulkua ja omistajuutta voidaan seurata.

Säännösten tulisi sisältää myös ammuksiset, koska ilman niitä aseet ovat turhia. Ammusten tuotannosta, käytöstä, kaupasta ja varastoinnista tulisi olla ohjeet. On havaittu, että joissain tilanteissa, joissa ammuksia ei ole ollut saatavilla, taistelijat ovat omatoimisesta sopineet kiistansa rauhanomaisesti. Aseita on kadonnut tai varastettu valtavia määriä esimerkiksi asevarastoista tai osana aseistariisuntaprosesseja (esim. Bosnia). Ylijäämä aseet olisi syytä hävittää varastoinnin sijaan. Myös asekauppasaartoja tulee valvoa tehokkaasti ja asiantuntevasti.

Historiallinen asekauppasopimus ATT

Asekaupan ja pienaseiden eettisen käytön ei tule olla pelkästään valtioiden sisäinen asia. YK:ssa hyväksyttiin historiallinen asekauppasopimus 2.4.2013. Suomi allekirjoitti sopimuksen ensimmäisten maiden joukossa. Vastuuvuikko oli mukana tukemassa sopimuksen syntymistä. ATT-sopimus luo kansainväliset standardit, joita kaikkien valtioiden voidaan edellyttää noudattavan, jotta voitaisiin estää aseiden käyttöä vakaviin ihmisoikeusrikkomuksiin ja sotarikoksiin.

Lähteet:

- *Suomen kehityspoliittinen toimenpideohjelma*. Ulkoasainministeriö, 16.2.2012.
- *Promoting development through the reduction and prevention of armed violence*. Report of the Secretary-General. A/64/228. United Nations, General Assembly, 2009.
- *Small arms*. Report of the Secretary-General. S/2011/255. United Nations, Security Council, 2011.
- *Small arms*. Report of the Secretary-General. S/2008/258. United Nations, Security Council, 2008.
- *The Gothenburg Process. Faith-based advocacy for disarmament*. Peter Brune. Life & Peace Institute, 2009.
- *Suomen asevientä 2010, teemana ydinaseet*. SaferGlobe Finland: Rauhan ja turvallisuuden tutkimusverkosto, 2012.
- ATT-sopimus <http://www.un.org/disarmament/ATT/>
- www.stopaseet.fi
- www.amnesty.fi
- <http://www.controlarms.org/home>
- <http://armstreatynow.org/>